

MEDYADA ETİK SORUMLULUK ANLAYIŞI: 2005 YILINDA TÜRK MEDYASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Seçil BANAR*

Özet

İletişim kavramının, iletişim ihtiyacının temelinde var olan ve en önemli unsurlardan birisi olarak adlandırılabilen bilginin; bir amaç olarak değil de sisteme bir araç olarak katılması halinde toplumsal gelişime en büyük fayda sağlanmış olacaktır. Bu temel noktadan hareketle benzer uygulamaların, ülke veya toplum içerisinde en büyük bilgi akışının gerçekleştirildiği medya alanı sınırlarında düşünüldüğünde kitle iletişim araçlarını, yargı kararlarını alan hukuksal bir platform olarak görmemek gerekmektedir. Sorumlu gazetecilik anlayışının hakim olduğu bir medya ortamının varolup olmadığını irdelemek; kamuoyunda oluşmasını istediği, aslında varolmayan durumları ara ara nasıl farklılaştırarak sunduğunu belirlemek ve son olarak da medya sektörünün tüm çalışanlarının etik ilkelerle özdenetim mekanizmasını benimseme ihtiyaçlarını eski ve yakın geçmiş tarihli örneklerle ortaya koymaktır.

Anahtar sözcükler: Medya, etik, kitle iletişim araçları, haber, kamu yararı, kişilik hakları, ifade özgürlüğü.

The Concept Of Ethical Responsibility In Media: Reflections On Turkish Media In 2005

When information, which lies within the fundamental existence of the concept of and need for communication and which could be considered as one of the most crucial components, is involved in the system as a means rather than as an end, the greatest support for social development will be achieved. Depending upon this basic point, mass media shouldn't be considered as a judicial platform making judgment decisions when similar implementations are evaluated within media's domain, where the biggest information flow occurs all over the country or the society. Questioning whether a media environment dominated by an understanding of journalism of principle and of responsibility exists or not means defining how media, occasionally, manipulates and presents non-existing situations and finally providing old or new examples of the needs of all the employees in media to adopt self-control mechanism through ethical principles.

Key words: Media, ethics, mass communication media, news, public interest, personal rights, freedom of speech.

Giriş

Günümüzde iletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan köklü değişme, gelişme ve dönü-

şümler toplumsal yaşamın her alanında olduğu gibi medya alanında da etkili olmuş,

* Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi.

özellikle basın bilginin toplanması, düzenlenmesi, yayımı ve dağıtımını da değiştirip geliştirmiş, medya sahipliğini, iletişimde etkileşimliliği ve etik sorumluluk anlayışının önemini gündeme getirmiştir. Bununla birlikte günümüz iletişim düzeninin bir anda değiştirilmesinin bir süreç olarak düşünülmesi gerektiğini belirten Mack Brayd'a göre bu sürecin değişkenleri farklılaşırken amaç olarak belirlenen daha geniş ifade özgürlüğü ve eşitlik ilkesinin varlığı sabit kalmaktadır. (Yumlu, 1983: 26). İletişimde teknolojik gelişmeler ve değişmelerle medyanın genel görünümü, iletişim araçlarının sahipliğini kullanım biçimini, türünü değiştirip geliştirmiştir. Özellikle son yıllarda iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, aynı olayı aynı anda tüm insanlara iletme imkanı tanımakta, bu sayede bilgisayar, televizyon, radyo, gazete, internet gibi araçlarla bilginin, eş zamanlı olarak kendini dışarıya duyurması önemli bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu yaparken de gazete, televizyon, dergi, internet yoluyla herkesin anlayacağı biçimde yapmak ve durumu kârlı hale getirmek ön plana çıkmaktadır. Genel anlamda ise bir insanın başka bir insan veya insanlarla haber veya bilgi alışverişinde bulunması olan iletişim, teknoloji-sanat veya gazetecilik, insan etkinliği, yüz yüze konuşma, TV, enformasyon yayma olarak değerlendirilmektedir. Bunun gibi iletişimin daha farklı tanımları da yapılabilmekte ancak hepsinde

varolan ortak özellikler beş başlık altında bir araya getirilmektedir. Toplumlar arası bilgi, anlam, duygu düşünce alışverişi, toplumsal hayatın devamını sağlayan bir olay, mesajı gönderen ve alan açısından insan davranışı-

nu etkileyici bir unsur, kaynak, hedef, mesaj, gibi öğelerin sistemi, sürekli ve çok yönlü devam eden bir süreçtir. (Girgin, 2000: 12-16).

Tüm iletişim tanımlarının ortak paydası; iletişim sürecini oluşturan, gerçek bilgi olsa dahi kullanılan kitle iletişim aracına göre şekle giren bir ileti halini alan "haber" kavramında bir araya gelmektedir. Oluşturulan her iletişim sürecinde habere "ileti" tanımını yüklersek amaç, iletiyi istenen hedefe (alıcılara) ulaştırmak ve karşılığında bir eylem veya düşünce değişikliği yaratmaktır. (Rigel, 1995: 139).

Kitle iletişim sürecini anlamlı hale getiren unsurlardan gazete, dergi, televizyon, radyo, sinema gibi kaynaklar, hedef kitlenin tüketici profiline göre iletiyi hazırlayan, gazeteci, yönetmen, reklamcı, halkla ilişkiler uzmanı gibi tasarımcılar, bilgilendirici, öğretici, eğitici, inandırmaya yönelik haberler, teknolojik gelişmeler doğrultusunda seçilen kanal, ses, hem ses hem görüntüler kitle iletişim sürecini anlamlı hale getiren unsurlar arasındadır. Aynı zamanda bu unsurlar daha önce de belirtildiği gibi kitle iletişim süreci üzerindeki değişkenlerdir (Rigel, 1995: 144-148). Asıl amaç, ifade özgürlükleri ve eşitlik olunca iletişim sürecindeki kitle iletişim kavramının getirdiği, içinde doğal olarak taşınan, vazgeçilemeyen ve de kullanımında karşılıklı yükümlülük ve zorunluluklar taşıyan haklar, saygı ve hoşgörü gibi insani ilkeler de yer almaktadır.

Günümüzde iletişim kanalıyla bilgiye ulaşmak önemli bir ihtiyaç haline gelmiş olmanın dışında, insanın kendisine seçme hakkı yaratması gibi bir fırsatta içermektedir. Ancak iletişim özgürlüğünün sonunda demokratik sistemin de sorunları olarak görülen aksaklıklarla karşı karşıya kalılabilmekte medya, demokratik yaşamın ikilemi ve temeli haline dönüşmektedir. Kitle iletişim araçları olarak anılan bu araçların işlevlerini yerine getirmemesi, demokrasinin işleyişinde de sorunlar yaratacaktır. (Girgin, 2000:

17-18) Gazete, radyo, televizyon. İnternet, sinema gibi kitle iletişim araçlarının kamuyu bilgilendirme, olayları aktarma, kamuyu oluşturma gibi işlevlerindeki aksamalar, medya sahiplikleri ve ekonomik çıkarlar söz konusu olduğunda ortaya çıkabilecek bir demokratik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli kâr anlayışı işletmelerin ekonomik işleyişini zorunlu hale getirmekte, işletmeler arası birleşmelere satışlara neden olmaktadır. (Topuz v.d., 1989: 7).

Birden çok gazetenin tek tip medya sahipliği altında birleşmesi, önemli idari yerlere kendi görüşlerine yakın kişiler getirilmesi; gazete görüşünün sahibiyle uyumlu hale gelmesi, uzun dönemde içerikleri birbirinin aynı kitle iletişim araçlarının yaratılması, ticari kaygılarla doğru-tarafsız haber verme, eğitme-eğlendirme gibi temel işlevlerini dengeli olarak yerine getirememesi, aynı maddi ve teknik imkanlara sahip olmayan küçük gazetelerin kaybolması, az personelle, çok iş gibi sakıncalara yol açabilmektedir. İşten çıkarılmayan şanslı elemanlar içinde bu durumun, gelişmiş imkanlarla az sayıda kişinin kamuoyuna iyi hazırlanmış ürünler sunması gibi olumlu yanı da olabilmektedir.

Tüm bunlar çerçevesinde 21. yüzyılda Türk Medyasını var olan sistemini; iletişim, kitle iletişim süreçlerinin genel görünümü, ifade özgürlükleri ve eşitlikten yana medya kuruluşları, etik ilkelere bağlılık gibi değişkenler ile çalışanlar ve işverenler açısından amaç olarak hedeflenen unsurları da yaşanan sıkıntılar kapsamında değerlendirmek önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

2005 Yılında Türk Medyasında Yaşanmış Sorunlardan Örnekler

2005 yılında Türk mediasında görülen tehlikeli iki eğilimi: Emre Kongar'ın medya notu adlı internet sayfasındaki 'Nihat Genç'ten

sonra Mine Kırıkkanat: medya kendi ipini çekiyor' başlıklı yazısından iki örnekle vermek mümkündür. 'Birinci olarak, medya, Ceza Yasası ve Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nda yapılan ve medyayı iktidarın inisiyatifine bırakan maddeler karşısında, Gazeteciler Cemiyeti'nin karşı olmasına rağmen suskun kalınmıştır. Medya başında sallanan kılıcın sonuçlarına katlanmak durumunda kalabilir. İkinci olarak, "liberallik" ve "özgürlükçülük" konusunda kararlı "İkinci Cumhuriyetçiler", Ermeni Soykırımını iddiaları konusunda kendilerine ters bir söylemle ortaya çıkan Nihat Genç'in kitaplarını yayınlamayacaklarını belirterek yeni bir çığır açmışlardır. Özgürlükçü" ve "liberal" olan bu kişiler hoşlanmadıkları düşünceler dile getirildiği zaman hiç de o kadar "liberal" ve "özgürlükçü" olmadıklarını göstermişlerdir. İletişim Yayınları, yaptığı açıklamayla, bundan sonra Nihat Genç'in kitaplarını basmayacaklarını belirtti'.

Hemen bu olayın arkasından Radikal Gazetesi yazarı Kırıkkanat, "Beyaz donla denize girenleri ve plajlarda mangal partisi yapanları" sert ve aşırı bir dille eleştirince, medyanın önemli bir bölümü yazara yüklenmiş, linç eyleminin ardından da Radikal Gazetesi, Mine Kırıkkanat'ın işine son vermiştir." (http://www.kongar.org/medyanotu/385_Medya_kendi_ipini_cekiyor.php)

Her iki durumda da medya mevcut yönetimlerin talepleri doğrultusunda uzun süre varlığını sürdüremeyerek, kendi yarattığı canavarlar tarafından toplumsal, siyasal ve ekonomik baskılar içerisinde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Medyanın Tarihsel Gelişimi

Medyanın geçmişi yazının icadıyla başlayan zamanlara kadar dayandırıldığında, insan topluluklarının varlık ve faaliyetlerini bize

tanıtın, geçmişin dile getirilmesinde en önemli araç matbaa olmuştur. Yazı konuşan maddeyi, ortaya çıkarırken matbaa da yazıyı çoğalttı, kalıcı kıldı. Bu nedenledir ki dil, yazı ve matbaa insan tarafından en önemli düşünceyi yaşatma ve yayma aracı olarak görülmektedir. (İnuğur, 1993: 14-15.)

Teknik, sosyal ve ekonomik etkenler basın-yayın araçlarının zaman içinde gelişimini sağlayan etkenler olmuştur. Maddi sıkıntılar ve kaygılar sonucu ortaya çıkan ilan kavramının radyo, televizyon, sinema ve diğer kitle iletişim araçlarına da yayılmasıyla ekonomik gelişme hız kazanmıştır. Gücünü ortaya koyabilmesi özgür ifade ortamlarına bağlı görünen kitle iletişim araçlarının (basın yayın araçları); kamuyu bilgilendirip, eğitmek, tarihe kaynaklık etmek, sadece güncel olayları bildirmekle kalmayıp reformlara öncülük etmek, etkili bir propaganda aracı olarak kamuoyuna yön vermek için çabalaması ihtiyacı doğmuştur. (İrvan, 1994-95: 77) Bundan dolayıdır ki medya yasama, yürütme ve yargı erklerinden sonra gelen dördüncü kuvvet olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla hiçbir meslek dalında olmaya-çağı gibi medyada da kamu yararını gözardı eden hukuka aykırı uygulamalar kabul görmemektedir. Bu ilke kamu görevi yapan basın-yayın çalışanları için olduğu kadar kamuyu denetleyenler ve hitap edilen kitle için de geçerliliğini korumaktadır.

Medya ve Etik

Genel bir ifadeyle, kitle iletişim araçları çalışanlarının özgürlük ve sorumlulukları ile tekelleşme ve sansür birbirinden ayrılmaz unsurlardır. Bunun gibi özgürlüklerle bağımsızlık, özgürlüklerle kamu yararı, kamu güvenliği ile ulusal güvenlik de bir arada bulunan unsurlardandır. Kitle iletişim araçlarının yayınları sonucu sık sık rastlanan kişilik haklarının kullanımına yönelik uy-

gulamalar demokratik, özgür toplumların temelini oluşturmaktadır. Kamuoyunu bilgilendirme adına; araştırmadan yargıyı etkileyecek şekilde kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan haksız bir yayın tüm topluma karşı yapılmış demektir. Medyada varolan tekelleşmenin yanında sansürün de olacağı varsayımı gibi özel hayatın gizliliği demokrasinin var olduğunun bir göstergesi sayılabilmektedir. Kişilik hakkının ihlali; düşünce özgürlüğü ve iletişim özgürlüğünün yanı sıra ifade özgürlüğü gibi diğer pek çok hakkın da kullanılmasında sınırlamalar getirmesi anlamına gelmektedir. (Turan, 2003: 20-21)

Merill'e göre medya ve etik kavramı denildiğinde sorgulananın medya değil, medya çalışanları olmalıdır. Medya çalışanının etik standartları ve verdikleri etik kararlardan söz edebilmek için bireyin etik olması gerekmektedir. (Meril C, 1993: 25; Çaplı, 2002: 12)

Düşünce özgürlüğü ile başlayan insanlığın iletişim süreci kamunun doğruları öğrenme, bilgilendirme hakkını aramaya başlamasıyla fikirlerini başkalarına ve yöneticilere aktarma isteğiyle sürmüş ve ifade özgürlüğü kavramı olarak ortaya çıkmıştır. 1776 Virginia Haklar Deklarasyonu'nun 12. maddesinde Thomas Jefferson, "Basın özgürlüğü, özgürlüğün en önemli koruyucularından biridir ve bu özgürlük hiçbir hükümet tarafından kısıtlanmamalıdır" demiştir. (Çaplı, 2002: 23) Bir başka ifadeyle dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medyadan; toplumdaki yanlışları, yolsuzlukları, bularak ortaya koyması beklenmektedir.

Medyada bir etik ilke olarak ön plana çıkan, kişilik hak ve hürriyetleriyle bireysel mahremiyetin korunması, hukuk düzeninde de somut olmayan, gerçekliği kanıtlanmamış

iddialarla kişilerin suçlanamayacağı ilkesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Toplumun yakından ilgilendiren önemli konular ve olaylarda kamuyu bilgilendirme görevi üstlenmiş olan medyanın bu fonksiyonunu yerine getirememesi durumunda konuyla ilgili olmayan veya yeterli olmayanlar devreye girmekte ve kamu yanlış veya eksik bilgilendirilmektedir. Kitle iletişim araçları insanları eğlendirip, boş vakitleri değerlendirirken, dünyada olup biten siyasal gelişmeleri iletir, bilgilendirirken politika üzerinde de etkin rol oynamaktadır. Kamuoyu yaratmada, ortak düşünceler ve tavırlar oluşturmada bireyi, toplumu uzun dönemde eğitmekte, çoğulculuk ilkesini yerine getirmekte, hayatın gerçek ve doğrularını yansıtırken bireyi hayata hazırlamakta etkin bir rol üstlenmektedir.(Rigel, 1993: 84; Girgin, 2000: 49-50)

Medya başta kılavuzluk görevi üstlenmişken her farklı yetiştirme tarzında veya her farklı aile kurumu içinde olduğu gibi olayları farklı durumlara göre farklı bakış açılarıyla irdelemektedir. Herhangi bir gelişmeyi veya olayı, basitçe anlatmaktan öte ham durumdaki olayı alıp habere dönüştürürken, neyin haber değeri taşıdığına karar verir. Asıl gerçeği birincil derecede okur, dinleyici, izleyici görememektedir. Çünkü olay kitle iletişim araçlarıyla tekrar yaratılmakta ve o hali ile kişilere iletilmektedir. (Duran, 1997: 15) Gerçeklik, basında yeniden çeşitli müdahalelerle yaratılmış bile olsa kitle iletişim araçları insan haklarının gelişmesine devamlı katkıda bulunmaktadır.

Medyanın İşlevleri ve Etik

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ceza kovuşturması ile ilgili haberlerin medya aracılığı ile verilmesi hakkındaki 10 Temmuz 2003 günlü tavsiye kararının "üye devletlerce ifade özgürlüğünün korunmasını sağlamak

üzere yürürlüğe koyduğu standartları sınırlandırma amacıyla olmadığını" hatırlatarak üye devletlerin kendi iç hukuk düzenlemelerini yani "ulusal hukuk ayrılığını tanıyarak", üye devletlerin hükümetlerine aşağıdaki "tavsiyelerde" bulunmaktadır

*Tavsiye edilen ilkelerin anayasaya uygun sınırlar çerçevesinde hayata geçirilmesi amacıyla zorunlu olduğunu düşündükleri bütün tedbirleri görmeleri ya da eksik olanları güçlendirmeleri,

*Zorunlu hallerde çevirisi ile birlikte bu tavsiye kararını ve ele alınan prensipleri geniş kitlelere yaymaları

*Bu prensipleri özellikle yargı organları ve polis hizmetlerinin yanı sıra barolar ve medya örgütlerinin erişimine mümkün kılmaları ve erişimin kolaylaştırılması, (İlkiz, Ceza Davaları ve Haberler(II) <http://www.bianet.org/2005/12.05>)

Medyanın hem demokrasiyle hem de toplumla olan yakın ilişkisi nedeniyle, insan haklarına katkıda bulunurken sahip olduğu kalitesini etik ilkelerle birlikte hukuksal yollarla da elde etmektedir. (Belsey v.d., 2002: 423-425)

UNESCO'nun McBride raporuna göre medyanın demokratik toplumlarda üstlenmesi gereken sorumluluklarını: haber bilgi verme, bireyleri toplumsal hayata hazırlama, bireyi güdüleme, tartışma ortamı hazırlama, bilgi ve eğitim düzeyini yükseltme, eğlendirme, bütünleştirme olmak üzere sekiz başlıkta toplamak mümkündür. Ancak bugün medya kuruluşları devlet politikalarını, çıkarları doğrultusunda etkileyebilmektedir. Büyük sermaye gruplarının medyaya girmesi, tek başına medyanın da sermaye grubu haline

dönüşmesi, medya patronlarına medya etiği kavramını anlatmayı zorlaştırmaktadır.

Bilginin araç olmaktan çıkarılıp amaç haline dönüştürüldüğü böylesine tüketilmekte olan iletişim çağında, önemli kitle haberleşme araçlarından birisi olarak basının sahip olduğu özgürlüklerinin de demokratik hukuk devletinde doğal karşılanması gerekmektedir. (Girgin, 2000: 18).

Basının Özgürlükleri ve Özellikleri

Gazetelerde çıkan haberlere bakıldığında bunlardaki ortak en önemli özelliklerden birisinin de kişisel değerlendirmelere dayandırılmasıdır. Kişi kurum ve kuruluşların itibarlarına yönelik, ispatlanmamış yasalara aykırı olarak yapılan eleştiriler kişilik hak ve hürriyetlere yönelik bir risk oluşturmakla birlikte bu tür tutumlar kamuoyunu bilgilendirme gibi demokrasi ve hukukun üstünlüğü açısından basın meslek ilkeleri ve evrensel normlar çerçevesinde, önemli rol üstlenen basın sektörü açısından da üzerinde durulması gereken bir konu olarak görünmektedir. Kamu yararı söz konusu olduğu sürüce özellikle kamu kurumları kişiler ve özel sektöre yönelik eleştiriler somut verilere dayalı ve gerçeklerle desteklendikçe kamu denetim otoritesine yönelik eleştiriler bile kabul edilebilir kılınmaktadır (İrvan, 1997: 11-12 Ekim Seminer Notları :1)

Yasama yürütme ve yargıdan sonra gelerek kamu adına denetim yapma sorumluluğu taşıyan basının, toplumsal yarar gözeterek kişisel çıkarlar için ihmalkârlıkta bulunması basın meslek ilkeleri, ulusal normlar ve etik açıdan doğru kabul edilemediği gibi kamu otoritelerinin ve özel kurumların doğruları gizleme çabaları veya birtakım çıkarlar nedeniyle kimilerinin ön plana çıkarılması veya medyaya yansıtılan eksik, yanlış bilgilendirmeler de aynı oranda yanlış karşılan-

maktadır. Bir anlamda kamuoyu tarafından seçilen ve onlar adına hareket eden bu otoritelerin gerçekleri yansıtmak üzere basın kuruluşlarına yapacakları açıklamalar, kamunun bir fikir edinmesine ve dolayısıyla toplumsal ya da siyasal, yaşama ait her tür konuda genel bir görüş sahibi olarak yine kendilerini yönetecek olan otoritelere karşı bir tutum geliştirebilmelerine imkan tanımaktadır. Bu nedenledir ki doğru bilgilendirme ve bilgilendirme hem bilginin kaynağı hem aracılık yapanlar hem de bilgiye ihtiyaç duyanlar açısından üçlü bir önem yaratmaktadır. (<http://www.gyiad.org/gyiado.htm>)

İfade özgürlüğü basın özgürlüğü gibi konuların tartışıldığı medya ortamında ekonomik sıkıntılar yaşayan çalışanlarla birlikte etik sorunlar gündeme gelmekte, dolayısıyla böyle bir sıkıntı ortamında basın etiği, özdenetim, basında sorumluluk gibi ilkeler göz ardı edilebilmektedir. Basın meslek ilkelere uygun, kişilik haklarına saygılı, doğru habercilik anlayışına sahip, bireycilik anlayışından uzak, sorumluluk duygusuyla hareket eden basın çalışanlarının önündeki en önemli engel medya patronlarının çıkarları ve siyasi ilişkileri olarak görünmektedir. Çünkü sektörde tutunabilmek patronların isteği üzerine işi iyi takip edip, meslek ilkelere ve etik anlayışa uymayan uslupte haberler yapmak, kişilik hak ve özgürlüklerini hiçe sayıp, kişiliğinden ödün vererek her yola başvurmakla mümkün görünmektedir. (<http://www.tgs.org.tr/dokuments/bulten/1999/bul9903.html>)

Sonuç ve Öneriler

20. yüzyılda medya etiği, etik ilkeler ve özdenetim konusunda yaşanan örneklerin benzerlerinin 21. yüzyılda da yaşanıyor olması bilginin henüz evrenselleşmediğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanca yaşamın temelinde doğruları öğ-

renme hakkı bulunmaktadır. Bu bilgiyle varolan toplum artık sadece bilgiye sahip olmak istemekle kalmayıp aynı zamanda daha çok, sürekli, doğru ve tarafsız bilgiye nasıl ulaşacağı üzerinde de önemle durmaktadır. Çok yönlü ve tarafsız bakış açısına sahip olmak, doğru bilgiyi paylaşmak ve gelecek nesillere aktarabilme çabası içindeki toplumlar artık hem ekonomik hem de siyasal gücü elinde bulunduran medya ve yine kendi aralarından oralara giden çalışanlarının daha duyarlı davranmalarını beklemektedir. Doğruluğun, tarafsızlığın, eşitliğin olmadığı her ortam, her olay ve toplulukta görülebileceği gibi kitle iletişim sürecinde de bu yaşamsal unsurlardan yoksunluk beraberinde tüm medya çalışanları ve sahipleri açısından sorumsuzlukları getirirken hedefte yer alan okur, izleyici, dinleyici yani mesajı alan kamuoyu içinse bir güven sorunu oluşturabilecektir.

'Sorumsuz medya ve çalışanı' kavramından kastedilen; sadece kamuoyunu kandırmak değil aslında dolaylı yoldan kendisini de yanlış bilgilendirmektir. Sonuçta kamu denilen grup zaten medya çalışanları, patronları, okurlar ve izleyicilerden oluşmuyor mu? Hedeflenmesi gereken yargı da bir kenarda takviye kuvvet olarak bekletilirken dün var olan bugün içinde yaşadığımız ve yarın da olmazsa olmazlar arasında bulunacak etik kurallara uyarak hayata geçirmektir. Bu yöntem sayesinde yargı kararlarına ihti-

yaç duyulmayacak ancak medya çalışanlarının kamu yararı taşımayan, kişilik haklarını zedeleyici eleştirel, kırıncı haberler yayımla-

maları durumunda haberlere konu olanlar lehinde yargı kararlarına başvurulabilir. Ancak medyada verilen bilgi ne kadar onur kırıcı olsa da eğer kamunun bunu bilmesinde bir yarar varsa, kaynak aksini istemedikçe deşifre edilmeden, haberin doğruluğu kanıtlandıktan sonra kişinin hakları değil kamu yararı ve hakları ön planda tutulacaktır. Kişilik hakları kamu yararının başladığı yerde son bulmaktadır. Kamu yararı gözeten sorumluluk sahibi medya ve çalışanı; haberleri verirken bu hizmeti, hiç tanımadıkları bir gruba en doğal hakları olduğu, demokratik toplum düzenini kurmakla görevli oldukları için vermek durumundadır. Hem kamuyu oluşturmak hem de kamuoyunu doğru yönlendirmekle sorumlu medyanın doğal olarak aynı duyarlılığı hedef kitesinden de bekleme hakkı bulunmaktadır. Görevini doğru ve tam yapan gazeteci sorumlulukları çerçevesinde hareket edince ifade özgürlüklerinin önüne engel olarak çıkartılan basın özgürlüğünü kısıtlayıcı yasalara karşı da ayakta durabilecek, hem kendine hem de sorumlu olduğu kitlelere karşı görevini yerine getirmiş olacaktır. Günümüz ekonomik şartlarında birtakım maddi ve manevi çıkarların peşine düşmeden, varolma nedenini iyi algılamış belki de idealist denilebilecek medya çalışanlarının etik ilkelere hukuksal yaptırımların sınırlarının nereden başlayıp nerede bittiğinin bilincine varabilmeleri özdenetim mekanizmalarının işleyerek idari ve siyasi yönetim kadrolarının müdahalelerine engel olma şansı tanıyarak mesleki standartların ve kaliteli haberciliğin de önünü açacaktır.

Kaynakça

- Belsey, A.& Chadwick İ.(2002). *Medya kültürü siyaset*. Süleyman İrvan (Derleyen). Ankara: Alp Yayınevi.
- Çaplı, B.(2002). *Medya ve etik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Duran, R.(1997). *Medya gerçeği gerçeğe karşı*. *Virgül dergisi*, 1, 15-18.
- Girgin, A.(2000). *Yazılı basında haber ve habercilik etik'i*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi. İnuğur, M.N.(1993). *Basın ve yayın tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- İrvan, S.(1994-1995). *Demokratik sistemde medyanın rolü*. *Birikim dergisi*, 68-69,76-83.
- İrvan, S.(1997, Ekim, 11-12). *Medya ve etik. Bağımsız iletişim ağı yerel medya eğitim projesi seminer notları*. Ankara üniversitesi iletişim fakültesi dergisi. 1-15.
- Meril, C. J.(1999). *Needed: a more ethical press*. Robert M. Baird (Derleyen). *The media and morality*. New York: Prometheus Books.
- Rigel, N.(1995). *Haber çocuk ve şiddet: üretim, kitle iletişimi ve tüketim sürecinde haberin incelenmesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Rigel, N.(1993). *Kağıt kaplanlar: Gazetecilik düşüncesi ve meslek ilkeleri*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Topuz, Alemdar, v.d.: *Basında tekelleşmeler*, İLAD iletişim araştırmaları derneği, İstanbul, 1989.
- Turan, Y.(2003). *İletişim şûrası*, Ankara: TÜSES VE İLAD ortak yayını, Mozaik Basım ve Yayıncılık, 20-21 Şubat 2003 Konuşması.
- Yumlu, G.(1983). *Yeni evrensel enformasyon ve iletişim düzeni kavramı. 1983 iletişim yılı nedeniyle yazılı ve görsel basınla ilgili bazı konular*. İstanbul: Hürriyet vakfı eğitim yayınları No:4, 1983 yılı II. Seminer tutanakları.
- İlkiz, F.(2005) *Ceza Davaları ve Haberler(II)*
<http://www.bianet.org/2005/12.05.htm>
- Kongar, E. *Medya_kendi_ipini_cekiyor*.
<http://www.kongar.org/medyanotu/385>
-
<http://www.gyiad.org/gyiado.htm>
-
http://www.tgs.org.tr/dokuments/bulten/1999/bul99_03.html